

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за дисертационния труд на **ХРИСТИНА АТАНАСОВА ПИПОВА**
докторант Нов български университет
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
на тема:

„РИТЪМ & БЛУС“ I и II на РУМЕН ЦОНЕВ – ТВОРЧЕСКА ПРОЕКЦИЯ НА АВАНГАРДЕН МУЗИКАЛЕН ТЕАТЪР и ПОСТМОДЕРНА ЛЕКСИКА

с научен ръководител: проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н.
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Биографични данни

Христина Пипова е родена в София. Завършва СОУ „Елисавета Багряна“, профил изобразително изкуство с френски език. Свири на пиано от 11 годишна. Солист е на поп групи, сформирани в училище. От 10 клас е солист на детския народен хор „Багри“ и детския хор на Гуна Иванова. От 2005 е студент в Нов български университет, в класа по народно пеене на Нелка Петкова. Завършва бакалавър със специалност *народно пеене* и магистър със специалност *поп и джаз пеене* при проф. Румен Цонев, д.н. (2013). Участва активно във „Фолк-джаз формацията“ на проф. д-р Георги Петков, посещава курсовете по актьорско майсторство на доц. д-р Нина Найденова, започва и уроци по тамбура под ръководството на проф. Георги Петков. По време на следването си в НБУ има активна изпълнителска дейност в: Българската Евровизия; Майсторските класове на Милчо Левиев и Вики Алмазиду (награда със стипендия в 2009); Спектакъла за връчване на наградите „Икар“ под диригентството на проф. Румен Цонев (2008); Радиореклами; Международния конкурс „Короната на Търновград“ с вокален ръководител Вики Алмазиду; Международния фолклорен конкурс „Пауталия 2008“ с тамбура и народно пеене (Грамота и плакет); Успешен кастинг за „Трите „К““, обявен от проф. Румен Цонев към НБУ (2008); Курс по джаз импровизация при доц. Ангел Заберски и участия с него в Чешкия културен център и БНР и др. През 2010, по покана на проф. Румен Цонев, изпълнява главната роля в буфо-операта „Цар и водопроводчик“ в Университетския театър в НБУ, премиерата е в Студио 1 на БНР, а после спектакълът е включен във ММФ „Варненско лято“. През 2010 е избрана за основен вокал на българската етно-фюжън група „ИРФАН“, с която в продължение на две години изнася концерти в Европа и в България – на фестивалите *Gothic Fantasy Fair* в гр. Лис и *Castle Fest* в близост до гр. Утрехт, Нидерландия, а през 2012 в най-големия готик фестивал в Европа *Wave Gothic Treffen* в Лайпциг, Германия, в Португалия на *Entremuralhas Gothic Festival*, в Полша, Германия, Белгия, Румъния. През 2012 е поканена от проф. Румен Цонев в актьорския състав на „Ритъм & Блус“ 2 в Малък градски театър „Зад канала“. Спектакълът освен в София е представян на „Варненско лято“, „Аполония“ и други сцени в страната, както и в Българското посолство в Кенсингтън, Лондон (за 24 май 2012), а откъси от „Ритъм & блус“ 1 и „Ритъм & блус“ 2 са включени в концерт в Хайд парк, Лондон. През 2015 е осъществено турне по покана на Българския културен институт в Рим, Италия, с два спектакъла в Театро „Белли“. След завършването си в НБУ Христина кандидатства за стаж в Музикалния театър „Стефан Македонски“ (по европейска студентска програма) и в периода 2014 – 2017 работи там и изпълнява ролите: „Веселата Вдовица“ – Валансиен, „Малката Кибритопродавачка“ – Знатната дама, „Фантомите на оперетата“ – Кристин, „Бягство“ – концерт с песните на дует „Авеню“, „Фраската“ – Лола, „Хубавата Елена“ – Афродита, „Графиня Марица“ – Маня. Участва в авторския спектакъл на Камен Донев „Възгледите на един учител за всеобщата просвета“ в Драматичен театър – Пловдив (2013), в конкурса „Балканска романсиада“ в РКЦ¹ (втора награда за най-добро вокално изпълнение, 2015), в ТВ формата „Пееш или лъжеш“ по Нова телевизия с арията „Time to say goodbye“ (2017). Дебютира в Софийската опера в детския мюзикъл „Лили и вълшебното бисерче“ в ролята на Мидата, по музика на Любомир Денев, по приказката „Пук“ на Валери Петров и режисьор Юлия Кръстева (2017-2019). От 2018 досега редовно участва в мюзикъла „Мамма миа“ на Софийската опера в ролята на Лиса и в ансамбъла. Концертира с пианиста Светослав Миланов в дуета „Свет и ХиХи“. Изпълнява главната роля на Катя в първата българска джаз опера „Вечеря в Манхатън“ в Нов театър НДК на композитора Любомир Денев и режисьор Бойко Илиев (2021). Осъществява запис (в студио „Доли“) на ролята на Костенурката в спектакъл с музика на Любомир Денев по приказката на Валери Петров „Меко казано“ с режисьор и художник на анимацията Анри Кулев. Последните й творчески изяви от началото на 2024 са две

¹ Регионална координационна централа

главни женски роли: на Джулия в „1984“ по Джордж Оруел, драматург и режисьор Бойко Илиев, музика Любомир Денев (премиера 8 февруари 2024); на Синтия Барет в мюзикъла „Агарт“, по идея и музика на Любомир Денев-син с Филхармония „Пионер“ (премиера 24 и 25 февруари 2024). През последните пет години се връща отново към рисуването. От 2018 досега участва в няколко съвместни изложби в „Къщата на София“, а на 1 април 2022 е първата ѝ самостоятелна изложба на тема „Полет“ в „Център по Себепознание Орфей“ в София. Открива собствено ателие/галерията „АрТина“ в гр. Баня (16 юли 2024).

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е насочен за публична защита на заседание на департамент „Музика“ – НБУ, проведено на 20.6.2024. Трудът е с обем от 216 страници, включително 193 страници основен текст и две приложения. Основният текст е структуриран в увод, четири глави², заключение и библиография с ползвани 98 източника: 41 на кирилица, 41 на латиница и 16 интернет ресурса (сайтове и видеоматериали). Приложение I е с авторски бележки и нотни ръкописи. Приложение II е опис на личния архив на Румен Цонев³.

Идеята за научно изследване върху съвременния експериментален музикален театър е иницизирана от проф. Румен Цонев, д.н., но осъществена след неговата смърт (27.09.2014). Докторантурата е художествено-творческа и е свързана с участието на Христина Пипова в спектаклите на Румен Цонев „Ритъм енд блус“. *„През 2014, няколко месеца преди смъртта си, проф. Румен Цонев ми дари личния си архив. Работата по темата за мен е едновременно творческа провокация и морален дълг към творческото му наследство.“* (цитат от дисертацията)

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

„Авангардният музикален театър“ (по определението на Румен Цонев), който е предмет на моето изследване, далеч не занимава единствено ограничен кръг интелектуалци. Той е донесъл не само нов език, нови идеи, нови гледни точки, но и нова философия за музикално-театралното изкуство, което със своята условност преобръща мисленето и светоусещането на изпълнителите, публиката и професионалната критика. Това е причината композиторът Румен Цонев невинаги да бъде разбран и съответно съдържателно оценен.“ (цитат от дисертацията)

Целта на настоящия дисертационен труд е да се представи условността на „авангардния музикален театър“, осмисляйки го като проява на постмодерното изкуство, като се проследи историята на това явление от втората половина на XX век в европейски контекст (предимно във Франция, с което Румен Цонев професионално е свързан), и „преноса му“ на българската сцена. Да се насочи вниманието към българската театрална сцена и важното място на Румен Цонев в нея като се анализират двата музикално-театрални спектакъла. **Изследователските подходи**, които се използват, са както теоретични, базирайки се на изследвания в областта на съвременния музикален театър и конкретно на „авангардния музикален театър“, така и художествено-интерпретативни, анализиращи авторските сценични партитури на двата спектакъла, като докторантката се базира и на собствения си музикално-театрален опит. Във връзка с текста са проведени разговори с актьорите Христо Мутафчиев, Евгения Лечева, Петър Калчев, Йорданка Илова и Красимир Спиридонов, с които успяват екипно да реконструират в детайли оригиналните спектакли и всичко, което се е случвало на сцената. Особено важна е задачата, която си поставя Христина Пипова, **да подреди и опише архива на Румен Цонев**. Приложеният първоначален опис, който тя предоставя е важен и полезен за неговото бъдещо съхранение, но и за последващи научни изследвания. Важна заслуга за успеха на научната работа на Христина има нейната научна ръководителка проф. Вълчинова-Чендова, д.н. – вещ музиколог, който има опит с архиви и е най-търсеният учен в професионалната област.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Структурата на труда следва поставените изследователските задачи. А **теоретичната база** са въведените и разгледани от проф. Румен Цонев понятийни формулировки и конкретни

² **Глава първа.** ПОСТМОДЕРНИЗМЪТ И СЪВРЕМЕННИЯТ АВАНГАРДЕН МУЗИКАЛЕН ТЕАТЪР (в прочита на Румен Цонев и някои изследователи на театъра и музиката в епохата на постмодернизма). **Глава втора.** АВАНГАРДНИЯТ МУЗИКАЛЕН ТЕАТЪР И СПЕКТАКЛИТЕ „РИТЪМ & БЛУС“. **Глава трета.** РЕАЛИЗАЦИЯТА НА „РИТЪМ & БЛУС“ I (реконструкция на сценария). **Глава четвърта.** РЕАЛИЗАЦИЯТА НА „РИТЪМ & БЛУС“ II (реконструкция на сценария).

³ **ПРИЛОЖЕНИЕ I.** АВТОРСКИ БЕЛЕЖКИ И НОТНИ РЪКОПИСИ: „РИТЪМ & БЛУС“ I. Авторски бележки (начало на спектакъла и заглавия на отделни номера); „РИТЪМ & БЛУС“ II. Авторски бележки (начало на спектакъла); „РИТЪМ & БЛУС“ II. Авторски бележки (заглавия на отделни номера); „РИТЪМ & БЛУС“ I. Нотна скица на музикалния скеч „Развален телефон“; „РИТЪМ & БЛУС“ I. „Криво Садовско“, обработка за четиригласен състав.

ПРИЛОЖЕНИЕ II. ЛИЧЕН АРХИВ НА РУМЕН ЦОНЕВ. ОПИС.

наблюдения в неговия дисертационен труд, защитен в Сорбоната в Париж, на тема „Аудиовизуалната форма на проявление на музикалния театър (Френският композиционен опит през 80-те и 90-те години)“ (1999). Това е първото изследване на експерименталния музикален театър от 80-те и 90-те години на ХХ век, оценено като труд с фундаментално значение за теоретичното и практическото осмисляне на съвременните явления.⁴ Много важна е тезата на Цонев за „театрогеничната“ природа на музиката. В настоящия дисертационен труд е направен опит да бъде очертана творческата перспектива на „авангардния музикален театър“ в българската практика през призмата на „театрогеничната“ природа на музиката на Румен Цонев.

Като музикант, който изпълнява и артистични роли, докторантката има задачата да разгледа спектаклите и да реконструира техните сценарии. На това са посветени втората и третата глава. Теоретична база на научната разработка са текстовете на Румен Цонев, свързани с авангардния музикален театър (цитирани от докторантката). Пипова се позовава и на публицистични източници – материали, публикувани в периодичния печат и интернет сайтове, които имат документална стойност и отразяват публичната рефлексия на творческите проекти на Румен Цонев.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

До този момент няма цялостно изследване, посветено на творчеството на Румен Цонев и конкретно върху музикално-сценичните му проекти. Това е първи опит да бъдат разгледани двата му спектакъла „Ритъм & Блус“ като съвременен „авангарден музикален театър“ с перспектива те да имат бъдещ сценичен живот. Смятам, че Христина Пипова е най-подходящият човек, който (като работил лично с автора) да направи тази научна разработка и то от първа ръка, а и като наследник на ценния му архив (който ще продължи да бъде изследван, описван и анализиран). Бих подкрепила качеството на познание на докторантката с неин цитат: *„Поставянето на музикален спектакъл без драматургия в драматичен театър е предизвикателство към публиката и към критиката – тук няма типичен сюжет/разказ, отделните части не са обединени от история, а от тема, която пази композицията от разпадане и нелогичност. Идеята е да се обединят по оригинален начин максимален брой съвсем различни стилове музика, които се смесват до такава степен, че вече звучат сходно. Въпреки че напомня на „комедия дел арте“ с многото импровизации, които са любимите номера на актьорите, спектакълът е различен. В основната му част са добре обмислени етюди, които по-скоро са изпети, отколкото изиграни от хората на сцената посредством движение. „Ритъм & блус“ не е съставен от елементарни скетчове, въпреки че хуморът е наистина много и разнообразен – например има закачки за хора меломани, които са запознатите с оперното изкуство (разчита се, че хората от публиката поне са гледали операта „Травиата“) или се интересуват сериозно от музика и знаят емблематични имена на композитори и заглавия във всеки стил. И най-важното, представлението не е шоу (въпреки че е имало, има и ще има подобни мнения на скептици към подобни нови експериментални форми в изкуството). В него има оригинални аранжировки и преходи между песните, преработки, преплитания фолклор и „R&B“ стил (Румен Цонев е абсолютно пленен от българския фолклор и църковнославянската музика, което се усеща в обработките му), и, разбира се, представени на високо художествено ниво в изпълненията на самите актьори и певци“*

Имайки предвид, че в архива на композитора е запазен само част от текста на сценария на първия спектакъл (липсват подробности и дори цели номера от действието), смятам особено важна работата ѝ по възстановяването на авторския му текст. За да се реставрира и допълни от Христина, тя е направила разговори с артисти и е анализирала съхранени ръкописни бележки в личния му архив. Става ясно (коментирала съм го с проф. Вълчинова), че няма нотно записани хармонични връзки между отделните фрагменти от песни, тъй като те са създадени от композитора по време на работата му направо в звукозаписното студио. Румен обичаше да играе с правенето на театър, което е част от импровизационния момент в стила на неговия „авангарден музикален театър“. А и кой голям артист или композитор мисли (по време на създаването на една творба), че трябва всичко да описва в партитурата си...

Коректност при цитирането на представителен брой автори Христина Пипова е коректна в своите цитирания.

⁴ В него обект на анализ са произведенията на френския музикален театър на Жорж Апергис и Ришар Дюбелски, с които Румен Цонев е свързан.

Приноси на дисертационния труд

Бих представила приносите на дисертацията по следния начин:

1. За първи път творчеството на композитора Румен Цонев е обект на самостоятелно научно изследване.
2. Анализирани е връзката на композитора с френския авангарден музикален театър и рефлексията ѝ върху творческите му проекти.
3. Направена е цялостна реконструкция на сценариите на „Ритъм & блус“ I и II, като са допълнени въз основа на отделни бележки на Румен Цонев, разговори с актьорите и бележки на докторанта за липсващите моменти в запазените текстове на композитора. Това е перспектива за бъдещ творчески живот на спектаклите. Смятам това за голям принос на дисертацията.
4. Направен е опит за анализ на музикалния материал на двата спектакъла като проява на „театрогеничната“ природа на музиката.
5. Проследен е публичният отзвук на спектаклите.
6. Текстът отразява и цялостни наблюдения на Христина Пипова от съвместната ѝ работа с Румен Цонев.
7. Направен е първичен опис на личния архив на композитора (Приложение II). Това също смятам за съществен принос на дисертацията на Христина Пипова.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Познавам лично Христина Пипова, познавах лично и проф. Румен Цонев (Поклон!). Свидетел съм на поставянето и на двата спектакъла „Ритъм & блус“. Щастлива съм, че този текст стигна до крайния си вариант, за което голяма заслуга има и проф. Вълчинова-Чендова. Смятам, че тепърва написаните слова ще бъдат ценени и коментирани. Поздравявам докторант и научен ръководител. Пожелавам успех нататък и на двете.

Публикации по темата на дисертационния труд

1. **Пипова, Христина.** *Съвременен експериментален музикален театър.* В: „Млад научен форум за музика и танц конференция с международно участие“, Сборник 10: книжка с резюме и CD с докладите. София: НБУ, 2016.
2. **Пипова, Христина.** „РИТЪМ & БЛУС“ I от Румен Цонев – авторски проект и реализация. В: „Млад научен форум за музика и танц конференция с международно участие“. Сборник 11: книжка с резюме и CD с докладите. София: НБУ, 2017.

Христина Пипова е представила и достатъчно сценични и практически проекти (изредени в нейната биография), свързани с работата ѝ върху докторската разработка, които приемам за вид публикации.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантката отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на **ХРИСТИНА АТАНАСОВА ПИПОВА**, докторант в НБУ – София, на тема: „**РИТЪМ & БЛУС“ I И II НА РУМЕН ЦОНЕВ – ТВОРЧЕСКА ПРОЕКЦИЯ НА АВАНГАРДЕН МУЗИКАЛЕН ТЕАТЪР И ПОСТМОДЕРНА ЛЕКСИКА**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и публикациите/творческите изяви, смятам напълно достатъчни, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **ХРИСТИНА ПИПОВА**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

25.7.2024, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова